Bat. Gen.
VI
.119

16

Beschouwingen over het Indische leger, en de toekomst van den gepacificeerden Indischen militair.

21 Hal

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.

Tanggal : 30-06-2010
Nomor Induk : 766/AN-Museum/2010
SIB - ID : 0010-32623060
ITEM - ID : 0209082947
Asal : Museum Pusat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VI 117

BESCHOUWINGEN

OVER HET

INDISCHE LEGER,

EN

DE TOEKOMST

VAN DEN

GEPASPORTEERDEN

INDISCHEN MILITAIR.

DOOR

Een oud-[illegible]h Militair.

AMSTERDAM,
J. D. SYBRANDI.
1869.

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.
BAT. GENOOTSCHAP VAN KENW.

Allen die de belangen van het Indische leger en die der Indische Militairen eenigzins ter harte gaan, zullen in den laatsten tijd met weemoed vervuld zijn geworden, wanneer zij de moeijelijkheden opmerkten, waarmede men te kampen heeft, om die legermagt voltallig te houden, terwijl de voor Nederland verbazende hoogte waarop het handgeld gebragt is, duidelijk doet zien, dat men met geld, den hefboom aller hartstogten, datgene zoekt te verkrijgen, wat op eene min kostbare wijze onmogelijk schijnt.

Of het opvoeren van het handgeld tot een nimmer gekende hoogte het juiste middel is, om dit doel te bereiken, of daardoor Indië werkelijk op den duur van goede soldaten zal voorzien blijven, ziedaar juist hetgeen ik betwijfel en in deze weinige bladen duidelijk zal trachten te maken.

Een groot aantal Militairen, die gedurende zes jaren den lande in Indië gediend hebben, worden na expiratie van dienst met een paspoort zonder certificaat van goed gedrag naar huis gezonden. Zij hebben zich herhaaldelijk aan overtredingen tegen de krijgstucht schuldig gemaakt, op grond waarvan aan hen het aangaan eener nieuwe verbindtenis geweigerd wordt.

Dit aantal is in den laatsten tijd zoo toegenomen, dat men tot het besluit moet komen, dat zulks minder de schuld is van het individu, dan wel van de wijze van straffen, en

PERPUSTAKAAN NASIONAL

in het algemeen van de wijze waarop in Indië de krijgstucht gehandhaafd en toegepast wordt.

Te dikwijls toch wil men den soldaat beschouwd hebben zoo als hij zijn moest, en niet zoo als hij uit den aard der zaak werkelijk is en altijd blijven zal.

Niet de ijverige handwerksgezel, niet de bedaarde jongeling, die zich in den kring der zijnen gelukkig gevoelt, zal het in 't hoofd krijgen, huis en haard, misschien voor eeuwig, vaarwel te zeggen, ten einde in Indië zijne fortuin te beproeven. Het behoeft geen betoog, dat ik den soldaat bedoel die nimmer aanspraak op bevordering maakt; immers niet allen is den Onder-officiers graad weggelegd! Het grootste aantal, dat zich op jeugdigen leeftijd voor de dienst in Indië verbindt, zijn kinderen des volks, jongelieden, die het in den engen kring der hunnen te benaauwd werdt wier jeugdige verbeelding door opgesmukte verhalen van oude krijgers in een toestand van opgewondenheid is geraakt. Het ambacht, dat zij uitoefenen, begint hen meer en meer tegen te staan, terwijl die magtige hefboom (het handgeld) het overige doet.

Reeds eenige dagen komt hij, na het verrigten van zijn dagwerk later te huis dan gewoonlijk, hij is verstrooid, en eindelijk bekent hij zijne ouders het voornemen, om als koloniaal naar Indië te vertrekken, want hiertoe behoeft hij hunne toestemming.

Is die eenmaal verkregen, dan spoedt hij zich naar de depôt-stad, zich troostende, en zijn geweten geruststellende met de gedachte, dat het hem aldaar toevloeijende geld voldoende zal zijn, zijnen ouders eenen ruimen wintervoorraad, en zich zelven al die geriefelijkheden te verschaffen, welke hij volgens zijne beschouwing noodig zal hebben. Het is te hopen, dat hij zijn voornemen

PERPUSTAKAAN NASIONAL

ten uitvoer kan brengen, alvorens door roofgierige handen geplukt te worden; want te Harderwijk, niettegenstaande de Korps-kommandant al het mogelijke doet, om zulks te keer te gaan, en den Militair, door het toestaan van een verlof in de gelegenheid stelt, zijn handgeld elders te verteren, weten sommigen der inwoners het zoodanig aan te leggen, dat gewoonlijk de helft, zoo niet meer van het handgeld in hunne zakken teregt komt.

De eenvoudige boerenjongen, gehoord hebbende dat men te Harderwijk *f* 200,— handgeld geeft, laat bij de eerste gelegenheid ploeg en schop in den steek, om, (zooals hij zich uitdrukt) onder de Kolonialen dienst te nemen. De klank van het geld, niet de roeping om soldaat te worden, heeft hem verleid.

Onbekend met de wereld en hare genietingen en verleidingen, is hij spoedig eene prooi van afzetterij en opligterij, en is zijn schat somtijds in veertien, dikwijls in acht dagen verdwenen. Alsdan komt maar al te dikwijls het berouw; maar dan helpen tranen noch verzuchtingen, hij heeft geteekend, hij moet naar Indië!

Anderen, die de fortuin in het vaderland den rug toekeerden, zoeken in het veel bewogen Indisch militaire leven vergeting voor teleurgestelde verwachting.

Dit zijn, om van andere natiën niet te spreken, de Hollandsche bestanddeelen van het Indische leger, die werden zij menschkundig behandeld, den steun van Indië zouden uitmaken. Want al zoekt men het nu weinige jaren geleden gebeurde in Neêrlandsch Indië zoo mogelijk geheim te houden, toch weten zij, die tijdens de oproeren te Samarang en elders aldaar tegenwoordig waren, dat men den vreemden Militair niet vertrouwen kan, en hij hoogst gevaarlijk kan worden, zoo lang het evenwigt niet door het

PERPUSTAKAAN NASIONAL

noodige aantal Nederlandsche Militairen bewaard wordt. En aan dit zoo hoog noodzakelijk bestanddeel zoude weinig of geen gebrek zijn, indien men ook in het Militaire leven met den tijd mede was gegaan, en men zich niet halsstarrig vasthield aan verbodsbepalingen, die, mogten zij twintig of veertig jaren geleden (toen men, om het Hollandsch element in het leger eenigzins voltallig te houden, de gevangenissen moest openen) noodzakelijk zijn geweest, thans niet alleen overbodig zijn, maar van eene bekrompenheid en kleingeestigheid zonder weergâ duidelijk blijken draagt.

Een der hoofdoorzaken van een aantal straffen in het Indische leger is het Cantine-stelsel. Niet dat het doel, waarmede zij opgerigt zijn, niet allezins lofwaardig is, integendeel op de meeste plaatsen zijn zij goed, op de buitenposten onontbeerlijk. Maar de dwang, dien men den Militair oplegt, om daar en nergens elders zijne soldij te verteren, die verpligtende noodzakelijkheid is niet alleen hatelijk in zijne oogen, maar sluit hem als het ware buiten de Indische maatschappij.

Hij is nu eenmaal zoo, hij wil (vooral in die zaken) zoo min mogelijk gedwongen worden, terwijl hij eerder het genoegen in een Chineesch kamp zoekt, en hij liever zijne stuivers bij een gepensionneerd onder-officier of soldaat verteert, dan dat hij zijne avonden in een goed verlichte Cantine doorbrengt. Behoudt uwe Cantines, maar noodzaakt hem niet zich uitsluitend daar te moeten ophouden, wanneer hij zich met zijne kameraden verpozen wil.

In de meeste garnizoenen worden deze Cantines verpacht, en is het derhalve aan den pachter bij uitsluiting vergund, in het daarvoor bestemde, gewoonlijk in de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

onmiddelijke nabijheid van de kazerne gelegene gebouw, te tappen.

Deze pachters, die er nu belang bij hebben, dat de soldaat slechts bij hem sterken drank gebruikt, voorzien zich nu niet zelden van mouchards, die gewoonlijk des avonds de Chineesche wijken doorkruisen, ten einde acht te geven op die plaatsen waar de flankeur, in strijd met alle pacht-reglementen en bepalingen, sterken drank weet te bekomen.

Deze bepaling heeft daarenboven nog het nadeel, dat het huis van den burger voor hem als het ware gesloten blijft, door dien enkelen van hen een soort van koffijhuis houden en ten allen tijde van een ruim debiet en aanhoudend bezoek van Europesche militairen zouden verzekerd kunnen zijn.

Is hij of zij, die de nood meestal gedwongen heeft op dusdanige wijze de politie reglementen te overtreden, in goede verstandhouding met schouten en andere politie-ambtenaren, dan gaat het gedurende eenigen tijd, soms jaren, goed; in het tegenovergestelde geval werpt toch een dusdanige handel eene winst op, zoodat de eigenaar of eigenares zich van tijd tot tijd eene boete van *f* 25.— en meer kan laten welgevallen. Deze huizen zijn echter bij den Plaatselijken Militairen Kommandant spoedig bekend, en worden als dan onder de verbodene gerekend, terwijl de soldaat, die onmiddelijk hiermede in kennis gesteld wordt, met 14 dagen provoost een dergelijk bezoek boeten moet.

De burgers uit den geringeren stand, die zich aan dergelijken handel niet schuldig maken, schuwen dus natuurlijk den omgang met Militairen.

Te Sourabaije, Samarang, Soerakarta en elders waar

PERPUSTAKAAN NASIONAL

men tegenwoordig een klasse van Europesche burgers aantreft, gedeeltelijk bestaande uit gepasporteerde militairen van de Marine en andere wapenen, gedeeltelijk uit handwerkslieden uit Nederland gekomen, om aan fabrieken, spoorwegen enz., werkzaam te zijn, is de verhouding dusdanig, dat deze zelfs noode hunne familieleden (militairen) bij zich ontvangen, uit vrees van door de politie te worden bemoeijelijkt, daar het meermalen gebeurd is, dat zij den volgenden dag bij den Assistent Resident van Politie ontboden werden, ten einde daar te moeten hooren, dat hun omgang en het ontvangen van Militairen ten hunnen huize de aandacht der politie op hen gevestigd had, en de verdenking op hen rust van in stilte aan deze te tappen.

Laat den soldaat vooreerst in dit opzigt vrij, en er zullen niet alleen ettelijke veertien dagen provoost minder (om het woord eens te bezigen) uitgedeeld worden, maar ook het door mij bedoelde gedeelte der Indische burgerij zal den omgang met land- en stadgenooten niet langer behoeven te schuwen.

Het zijn voornamelijk de jonge, pas uit Europa aangekomene soldaten, die zich aan dien Cantinedwang noode onderwerpen; zij zijn nog zoo geheel Hollandsch, en al is bij de soi disant Hollandsche jufvrouw (een in Indië geijkte term) de drank, wat qualiteit en quantiteit betreft, hetgeen volstrekt niet altijd het geval is, minder voordeelig, toch worden zij door eene blanke, door eene kleur-en landgenoote bediend. Met deze kunnen zij keuvelen over hetgeen hun het naaste aan het hart ligt. In de Cantine zijn zij daarentegen altijd onder een' zekeren dwang, immers bij elke gelegenheid laat zich de sergeant planton zien en hooren!

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Ook de Chineesche tocohouders in het kamp verkoopen liever niet aan militairen, ten minste zij in wier winkels likeuren als anderzins voorhanden zijn. Ook hij wil met de politie niet in aanraking komen, en zoekt derhalven bezoekers van die kleur spoedig van de hand te schuiven; — toch zijn er enkelen, die, even als bovenbedoelde Europeanen door hoop op winst verlokt, met militairen in dit verboden artikel handelen. Daar echter slechts weinigen hunner zich aan deze wagen, behoeft ook hij geene concurrentie te vreezen en verkoopt hij nu tegen goede prijzen slechte Amerikaansche dranken.

Maar ook het aanzien waarin hij in de oogen dezer vreemde Oosterlingen staat lijdt er door. Aan officieren en burgers mag hij wel, aan onder-officieren en minderen mag hij niet verkoopen. Weinigen tijd geleden gebeurde het, dat een onder-officier bij eene wandeling door eene onzer Indische hoofdsteden een kennis en landgenoot ontmoetende, door dezen, na hernieuwde kennismaking uitgenoodigd werd een flesch wijn met hem te gebruiken.

Den eersten den besten Chineeschen winkel ingaande, weigerde de eigenaar het gevraagde te verstrekken, daar een' der invloedrijkste handelaren, pachter der Cantine zijnde, het hem hoogst kwalijk zoude nemen, en hij deze om gegronde redenen naar de oogen moest zien.

Onze onder-officier was verstandig genoeg zich van daar te begeven; echter met gewone soldaten loopt het gewoonlijk op een minder vriendschappelijke wijze af, en hebben er botsingen plaats, die altijd met eene disciplinaire bestraffing van laatstgenoemden eindigt.

Juist het aanmoedigen van particuliere koffijhuizen en uitspanningsoorden zoude den omgang met Europeanen uit den burgerstand, en die vindt men op alle hoofd-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

plaatsen, gemakkelijk maken, den soldaat meer veredelen, en hem het leven in Indië veraangenamen. Nu is echter zijne eenige toevlugt de Cantine. Ik geloof gaarne dat dergelijke maatregelen een twintigtal jaren geleden nuttig, zoo niet noodzakelijk waren, thans zijn zij voorzeker overbodig.

De soldaat wil, even als ieder burger en ambtenaar, met zijn geld doen wat hij verkiest, en kan dien dwang zoo slecht verdragen. Hij weet, dat het regt, om in de Cantines te Batavia, Samarang, Soerabaija en elders te mogen tappen, voor eenige duizende gulden jaarlijks verpacht wordt, dat van dit geld Cantine meubelair aangekocht en hem op 's Konings verjaardag versnaperingen worden uitgereikt; maar hij weet ook, dat de pachter nu weinig concurrentie te vreezen hebbende, datgene slijt wat hij gaarne kwijt wil wezen, dat dranken en likeuren bij den Chinees ten minste 20% minder in prijs zijn, hunne officieren meer bij deze dan bij Europesche, handelaren hunnen voorraad inslaan, enz.

Het is waar er zijn officieren Commissarissen om te zorgen, dat de verstrekt wordende dranken steeds van goede kwaliteit zijn, maar niet alle officieren hebben hier verstand van, en ook kunnen zij niet altijd op die plaatsen aanwezig zijn. Daarbij komt, dat de pachters op de hoofdplaatsen meestal groothandelaren, het behandelen dier zaken aan ondergeschikten opdragen. Maar het is mijn doel niet hierover verder uit te weiden; ik zoek slechts oorzaken waaraan het te wijten is, dat een groot deel onzer Europesche militairen zich aanhoudend strafschuldig maken.

Nogmaals, behoudt uwe Cantines, maar verbiedt uwe militairen niet andere uitspanningsoorden te bezoeken.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Voor ruim twintig jaren, juist toen men de gevangenissen had moeten openen, om het leger van nieuwe sujetten te voorzien, werd er door den bevelvoerenden generaal bepaald, dat het aan militairen beneden den rang van officier verboden was, van des morgens tien, tot des namiddags half vijf ure de kazerne of het kampement te verlaten. Deze bepaling, mijns inziens daargesteld met een goed doel, om de gezondheid zooveel mogelijk te bevorderen en uitspattingen te voorkomen, maakt het alsnu den soldaat onmogelijk zijne kameraden in andere kazernes of kampementen gelogeerd, te bezoeken, en verpligt hem het grootste gedeelte van den dag in een „dolce far niente" door te brengen. Het is waar, men kan om niet de schoonste boekwerken bekomen, maar voelt dan ieder soldaat lust in studie of lectuur? Wanneer hij des daags een half uur aan onderhoud van kleeding en wapenen besteedt, waar moet hij dan met de overigen tijd blijven? Op zijn bed gaan liggen even als zijne andere makkers, die het zich na een tien of vijftien jarig verblijf langzamerhand gewend hebben?

Gedurende dien tijd is het aan de inlandsche vrouwen toegestaan, met of zonder kinderen, hunne égâs te bezoeken. Die vrije omgang, welken ik als een noodzakelijk kwaad beschouw, hindert den pas aangekomen soldaat echter. Hij is nog te veel Westerling, om behagen te scheppen in de huiselijke tafereelen en dikwijls kluchtige tooneelen, die het inwendige eener kazerne als dan aanbiedt. Hij kan zich nog niet gewennen aan die donkere gelaatskleur en zou zoo gaarne zijn kameraad en schoolmakker bezoeken; want nu te gaan liggen, wanneer men des avonds om half negen verpligt is naar bed te gaan, komt hem als eene groote kwelling voor. Ledigheid is des duivels oorkussen!

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Hij kan het niet langer in die sfeer van dorians en pisanggorins uithouden, en besluit eindelijk zonder verlof het kampement te verlaten. Is de kazerne zoodanig gelegen dat zulks ongestraft geschieden kan, en er door den onder-officier der week geen contra appèl gehouden wordt, is het een witte raaf geschoten. Heeft het tegenovergestelde plaats (hiervan weet hij door etendragers, inkoopers en anderen die op dit uur de kazerne wegens dienst verlaten moeten) berigt te bekomen, dan is hij „er toch bij" en vindt het nu maar goed den geheelen dag weg te blijven, en weder boet hij met ettelijke dagen provoost of politiekamer zijne overtreding.

Het wil er bij hem niet in, dat men voor dienstzaken de kazerne gedurende dien tijd *wel*, maar om zich te verpozen *niet* verlaten mag. Al redenerende vraagt hij aan zijne oudere makkers of men op expeditie even als in het Fransch-Afrikaansch leger tenten medevoert, om er gedurende de middaghitte en des nachts bescherming te vinden, doch ontvangt lagchende ten antwoord, dat bed, tent en hoofdpeluw zich alsdan vereenigen in een *en bandeliére* gedragen katoenen sprei. En toch dwingt men hem in garnizoen, gedurende het grootste gedeelte van den dag in de kazerne *werkeloos* te blijven. Alles schijnt nu in zijne oogen dwang te zijn. De zware Javaansche gevangenen werken den geheelen dag in de open lucht bijna zonder opzigt; terwijl hij het grootst gedeelte van zijn militair leven geconsigneerd is.

Men beschikt over zijnen tijd, zonder hem bezigheden te verschaffen; nogmaals, de verveling, de gevaarlijkste aller kwellingen, doet hem naar afleiding uitzien en het aangehaalde verbod overtreden. Laat hem vrij over zijnen tijd beschikken; hij is oud en wijs genoeg om, wan-

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI

neer het hem te warm is, te huis te blijven, en gij zult niet langer dagelijks overtredingen van dien aard, en derzelver gevolgen te corrigeren hebben.

Laat ons eens nagaan welken tijd de soldaat ter zijner beschikking heeft, namentlijk, dat hij de kazerne mag verlaten; van 's morgens zes en een half uur tot kwart vóór acht uur is hij verbonden, hetzij er gecorveed of geëxerceerd moet worden. Met het reinigen van kleeding en wapenen gaat een half uur om. Intusschen is hij verpligt om half tien ure weder in de kazerne te zijn, om er tot namiddags half vijf ure werkeloos te vertoeven. De namiddag dienst duurt gewoonlijk tot zes uur, terwijl het avond-appèl om half negen plaats vindt.

Waarom hem niet, even als elders toe te staan, om tot tien à elf uur buiten de kazerne te mogen blijven! In Indië begint men na zonsondergang eerst te leven en te genieten. Alsdan openen de ingezetenen hunne deuren en vensters, om er de alles verfrisschende koelte vrijen toegang te verleenen; dan eerst begint er leven en beweging te komen, doch de soldaat, die den geheelen dag geconsigneerd is geweest, omdat men de warmte als nadeelig voor zijne gezondheid beschouwde, moet nu, zeker omdat de avondlucht hetzelfde uitwerksel op hem zoude hebben, als een zoete jongen naar bed! Is het te verwonderen, dat er dagelijks des avonds op het appèl manschappen mankeren, en men zich al morrende aan deze gedwongen noodzakelijkheid onderwerpt? Ook de onder-officier is (enkele dagen uitgezonderd) verpligt, zich aan deze bepalingen te onderwerpen; ook hij mag des daags alleen voor dienstzaken het kampement of de kazerne verlaten, ofschoon enkele garnizoens-kommandanten hem een à twee dagen in de week tot des avonds

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

tien uur verlof verleenen, en waarlijk menig hunner, die geen uitzigt op bevordering heeft, betreurt het, het lieve Vaderland en zijne aangename garnizoensplaatsen, voor een leven vol ontbering in Indië verwisseld te hebben.

De troepen verdeeling in Indië is uit den aard der zaak zoodanig, dat in kleine garnizoenen, buitenposten enz. het opleggen van disciplinaire straffen, tot het plaatsen in de 2e klasse van militaire discipline, aan jonge officieren, die als postkommandanten fungeren, is opgedragen. Zijn deze officieren (1e of 2e luitenants) verstandig genoeg zelfstandig te handelen, gaan zij hunne ondergeschikten door voorbeeld in het goede voor, dan is het leven dier militairen, hoewel eentoonig, toch niet onaangenaam. Zulks is echter niet altijd het geval, en meermalen gebeurde het, dat een officier, postkommandant, wegens het misbruik maken van gezag teregt ^{s}tond; maar dan is er reeds veel kwaad geschied. Ofschoon het moeijelijk is hiervoor een equivalent te vinden, zoude garnizoens verwisseling, dáár waar zulks mogelijk is zijn aan te bevelen.

Meermalen toch gebeurt het, dat soldaten bij hunne aankomst in Indlë, onmiddellijk naar buitenposten gezonden worden en er de volle zes jaren moeten doorbrengen, terwijl de officier gewoonlijk niet langer dan twee jaren in één garnizoen verblijf houdt. Beschikt het zóó, dat uwe soldaten dit voorregt eveneens genieten; hij zal daardoor niet alleen beter geacclimateerd worden, maar ook niet altijd een jong officier tot onmiddelijken chef hebben. Ook is het onbillijk den een gedurende zes jaren op Banka of Riouw, den anderen op het meer aangename vruchtbare en van alles ruimschoots voorziene Java verblijf te doen houden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Reeds voor eenige jaren schreef een Engelschman in een door den Heer van Hoevell vertaald werk, dat de tucht onder onze troepen hem zeer gestreng voorkwam, daar ligchamelijke straffen nog werden toegepast. Ofschoon er van de rotting niet meer dat veelvuldig gebruik gemaakt wordt als vroeger, zoo zouden wij toch die straf zoo gaarne geheel afgeschaft zien. Zelden toch is het gebleken, dat de soldaat hierdoor beter werd, terwijl in de meeste gevallen het tegenovergestelde plaats vindt, en hij, na in tegenwoordigheid van zijne kameraden eene bovengenoemde kastijding ondergaan te hebben, meestal dieper zinkt, terwijl men den slechten en onaangenamen indruk, dien het op de omstanders uitoefent niet weg kan nemen. Ligchamelijke straffen zijn voor Chineezen en Javanen afgeschaft, echter voor de Europeesche militairen van het Indische leger niet! hoewel ook in Nederland deze menschonteerende wet krachteloos is gemaakt. Eindelijk is het juist het aanhoudend ontvangen van straffen voor overtredingen. die hij met zijn soldaten filosophie niet als zoodanig beschouwt, eene oorzaak die hem geheel onverschillig doet worden.

Blijft hij in garnizoen, dan ziet het er treurig uit en is kennismaking met provoost en politiekamer aan de orde van den dag; hij ziet met verlangen het oogenblik te gemoet, waarop hij naar de zijnen zal terugkeeren, en wordt eindelijk met een paspoort zonder certificaat naar huis gezonden. Hij beseft niet, dat hij, na een zes of achtjarig verblijf in Indië, het handwerk, dat hij ter naauwernood kende, vergeten is, dat zijn gereedschap gevlogen is, en er geene middelen zijn, zich dat weder aan te schaffen. Hij is echter in Nederland, en op grond van paspoort zonder certificaat van goedgedrag wordt zijn verzoek

PERPUSTAKAAN NASIONAL

om eene nieuwe verbindtenis aan te gaan van de hand gewezen. De laatste maal, dat hij in Indië bij zijnen kompagnies-kommandant was, werdt hem door dezen, die het werkelijk goed met zijne ondergeschikten meende, voorgesteld, zich bij wijze van proef voor den tijd van twee jaren zonder handgeld te reëngageren.

Maakt het nu maar den eenvoudigen soldaat wijs, dat men hem in Indië tot een nieuw engagement toelaat, en dat het hem te Harderwijk zal geweigerd worden. Neen, neen! hij wil naar Nederland, zijne familie bezoeken en dan...

Ook bij hem komt het berouw na de zonde. In Indië maakt de soldaat geen reserve op kleeding te goed, terwijl de weinige op scheepsgeld overgeschotene guldens niet eens voldoende zijn, zich een burgerkleeding aan te schaffen. In kleeding en voorkomen half burger, half militair, voorzien van zooveel geld, dat hij het met zuinigheid acht dagen vol kan houden, verlaat hij met een gevoel van weemoed en bedruktheid de depôt stad. Werwaarts nu zijne schreden te rigten? Naar zijne ouders, maar die zijn immers overleden? Zijne broeders en zusters zijn her- en derwaarts verspreid en moeten werken en bidden, en bidden en werken voor hun karig stukje brood. Wat nu te beginnen? Hoe gaarne zoude hij op zijne schreden terugkeeren om nogmaals zijne fortuin (ach neen! de sprookjes van vroeger worden er niet verwezenlijkt) maar eene onbezorgde toekomst te gemoet te gaan. Maar het paspoort zonder certificaat verhindert hem. Had hij nu maar die laatste 4 dagen wegens het te laat komen op het avond-appèl niet gekregen, of wel het aanbod van zijnen gemoedelijken kompagnies-kommandand, die hem een engagement zonder handgeld aanbood, aangenomen...

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Intusschen hij moet toch iets beproeven. Zijn ambacht weder op te vatten, daartoe heeft hij gereedschappen noodig, doch het ontbreekt hem aan geld om zich deze aan te schaffen. Van den nood eene deugd makende zal hij het op een sjouwtje beproeven; want, om op een baantje te wachten, moet men niet in Indië gediend hebben; ook hier is van toepassing: „die 't digtst bij 't vuur zit, warmt zich 't best."

Bij de eerste de beste aannemer van openbare werken biedt hij zijne diensten aan. Hij doet dit op een linksche, namentlijk wat al te militaire wijze; deze vraagt hem welk ambacht hij uitoefent. Ja, hij is vroeger timmerman geweest, doch heeft zijne gereedschappen, toen hij, nu tien jaren geleden naar Indië vertrok, verkocht, en bezit nu geene middelen om zich anderen aan te schaffen, hij wil het nu wel als opperman beproeven. gelukt het hem in deze een welwillend mensch aan te treffen, dan zal het nog te bezien staan of hij (in Indië zijn zijne krachten niet toegenomen) aan de overige knechts bevalt. Het hem geheel ongewone werk valt hem, niettegenstaande hij al zijne krachten inspant, moeijelijk, terwijl het gemor en het hem van tijd tot tijd toegeworpen kompliment, dat een verloopen koloniaal nergens goed voor is, hem allen moed beneemt. Zet hij het echter door, dan heeft hij werk tot in 't najaar; hij is echter niettegenstaande al zijnen ijver, een der eerste die gedaan hebben, want hij kan onmogelijk tegen anderen, die van kindsbeen af niets anders deden, opwerken.

Wat nu begonnen? Zijne verdiensten, zulks is niet moeijelijk te begrijpen, hebben hem niet in de gelegenheid gesteld, iets over te leggen, ter naauwernood is het hem gelukt een hoogst noodzakelijk kleedingstuk aan te

PERPUSTAKAAN NASIONAL

schaffen, dat nu spoedig het kozijn van een uitdrager zal versieren, want leven moet hij; het kosthuis heeft hij moeten verlaten, in de stad zijner inwoning durft hij niet komen, daar hij tegen den zin zijner familie naar Indië gegaan is, en zich nu hunne verwijtingen schaamt! Vermoeid is hij des avonds in eene hem geheel vreemde stad aangekomen, naar ligchaam en ziel afgemat zinkt hij als het ware op een stoep neder, totdat een politie-agent zich zijner aantrekt, en hij wegens landlooperij en vagebondage naar eene der bedelaars gestichten wordt opgezonden. Nu is hij voor altijd verloren, want mogt hij ook al, na verloop van eenige jaren, ontslagen worden, dan is het slechts om er spoedig terug te keeren, en zoo is hij tot zijn laatsten snik een lastpost zijner gemeente.

Daar op die rampzalige gestichten, de pest onzer Maatschappij, begint hij te zinken, daar wordt het weinige goede, dat nog in hem is, door den omgang met hen, die tot de heffe des volks behooren, met geschavotteerde en ontslagen criminele misdadigers verstikt, en zinkt hij al dieper en dieper, terwijl hij zich schaamt in het maatschappelijk leven terug te keeren. En dit is in de laatste jaren niet de toekomst van enkelen, maar van honderden. De bevolking te Ommerschans en Veenhuizen neemt dagelijks, toe. Bedelaarsgestichten? Van de drie à vier duizend aldaar verpleegd wordende menschen, zijn in den striksten zin des woords nog geen $^1/_3$ bedelaars, maar wel het grootste gedeelte Indische militairen, die door ligtzinnigheid en bekrompen wetsbepalingen uit de militaire dienst gebannen zijn!

Het is voornamelijk te wijten aan de door vreemdelingen aangewende pogingen tot oproer, dat men begon-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

nen is, den gewonen soldaat, na het eindigen van zijn engagement het aangaan eener nieuwe verbindtenis zoo moeijelijk mogelijk te maken. Aan vreemdelingen zal wel nimmer gebrek wezen, maar ten opzigte der Nederlandsche militairen is dit anders, en laat zich dit gebrek meer en meer gevoelen. Krijgen de vreemdelingen in dit leger weder de overmagt, dan kan men zich voorbereiden op herhalingen van gebeurtenissen zooals in de jaren 1860 en 1861 hebben plaats gehad, en te laat zal men zich zijne bekrompenheid omtrent landgenooten te verwijten hebben.

Maar ook de toekomst van den voormaligen Indischen soldaat, schijnt met uitzonderingen van hen, die ten volle gepensionneerd zijn, geheel uit het oog verloren te zijn. Ik heb het als een politieken maatregel beschouwd, dat men, door den soldaat bij zijn ontslag niets uit te keeren, hem verpligt, indien hij ten minste zelf geene hulpmiddelen bezit, zich onmiddelijk weer te engageren, want hij is zelf niet in staat zich een behoorlijk kleed aan te schaffen; want wie hunner zorgt voor den dag van morgen? En ik ben geregtigd tot het maken dezer vooronderstelling, want met het oog op het Indisch leger heeft men maar al te dikwijls de leus „het doel heiligt de middelen" in praktijk gebragt. Hiervoor slechts één voorbeeld.

Toen men nog weinige jaren geleden de contingenten voor de West-Indië moeijelijk kon voltallig maken, weigerde men den uit Oost-Indië gepasporteerden militair (zoo zeker was men, dat hij zich aan de noodzakelijkheid moest onderwerpen) een reëngagement voor Oost-Indië, doch stelde hem in de gelegenheid zich op dezelfde conditiën naar West-Indië te begeven.

Zij die Militair in Indië geweest zijn, weten bij erva-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

ring door welke banden men als het ware teruggetrokken wordt. De arme gepasporteerde was nu echter wel gedwongen zich aan de noodzakelijkheid te onderwerpen. Nu trok hij met een gevoel van wrok over het misbruik, dat men van zijn toestand maakte heen; nu betrad hij West-Indië met een gevoel van afkeer, om het zes jaren later als een door drank gefabriceerde idioot weder te verlaten, want, zwak als hij was, zocht hij troost en vergetelheid en vond beide ... in de flesch. Die man had zich zes jaren in Oost-Indië voorbeeldig gedragen, alleen eene begeerte het land zijner vaderen, zijner geboorte nog eens te zien, misschien zijne oude moeder voor het laatst nog eens te omhelzen, had hem doen besluiten naar Europa terug te keeren. Hoevele jaren had hij zijn vaderland in Oost-Indië nog dienstig kunnen zijn, had eene wreede maatregel zijn toekomst niet vernietigd. Maar de tijden zijn nu veranderd! Een groot aantal gepasporteerde militairen kunnen nu ook met den besten wil niet weder naar eene der beide Indiën vertrekken, en juist hunne volslagen geldeloosheid is oorzaak, dat zij ten laste hunner gemeente komen. Begon men met hun een kleeding reservefonds, even als zulks in Nederland plaats vindt, te geven, velen zouden onmiddelijk van hun handgeld de eerste uitrusting vrijwillig storten, voornamelijk wanneer de pas aangeworvene op het nuttige dier handeling gewezen werd. Het kan u in het belang van volk en staat niet onverschillig wezen, dat zij, van alles ontbloot zijnde onmiddelijk tot den bedelstaf gevoerd worden. Ook uwe gepensionneerden, voornamelijk zij, die wegens ligchaamsgebreken met half of driekwart gagement naar huis worden gezonden, zouden in den beginne met minder moeijelijkheden te kampen hebben. Het zoude hem als dan

PERPUSTAKAAN NASIONAL

niet aan reisgeld ontbreken, om naar eene onzer zuidelijke provincien te gaan, ten einde daar een kosthuis in verhouding met hunne beurs te zoeken, om daar op hun gemak de gunst van te Bronbeek te worden opgenomen af te wachten.

Maar ook het handgeld, die *f* 200,— waarmede de onbezonnen jongeling aan den kring der zijnen ontrukt wordt, hoeveel nuttiger zouden zij kunnen besteed worden! Niet dat men den Indischen soldaat te veel geeft, integendeel, in verhouding tot de diensten welke hij bewijst, de ontberingen waaraan hij blootgesteld is, wordt hij veel te karig bezoldigd. Maar hoeveel nuttiger zoude het zijn, hem na volbragten diensttijd de helft b. v. boven het scheepsgeld uit te keeren, dan zoude zijn toekomst ten minste eenigzins verzekerd zijn. Nu is het handgeld alleen nuttig voor de zich te Harderwijk en elders bevindende bordeel- en kroeghouders; dan zoude het hem in de gelegenheid stellen zich datgene te verschaffen, wat bij het verlaten van de militaire dienst eene onmiddellijke behoefte is, terwijl het hem in de gelegenheid zou stellen naar eenen anderen werkkring om te zien.

Maar opent den gewezen Indischen militair ook meer de gelegenheid, na het eindigen zijner verbindtenis in 's lands burgerlijke dienst te worden geplaatst, dat zal hem niet alleen aanmoedigen, maar ook ouders en voogden hunnen zonen en pupillen gereedelijker hunne toestemming doen geven, wetende, dat hun, na een goed volbragten diensttijd eene goede betrekking is weggelegd. Wanneer er van regeringswege niets gedaan wordt, wie zal zich dan zijner aantrekken? Dan zal het ook hier zijn: de paarden die de haver verdienen krijgen ze niet,

PERPUSTAKAAN NASIONAL

en zullen er, om van andere takken van dienst niet te spreken, rijksveldwachters gevonden worden, die nimmer in militaire dienst geweest zijn, een goed handwerk uitoefenende, hun vader echter als gemeente veldwachter opgevolgd zijn, om daarna bij 'sRijks politie geplaatst te worden. Ofschoon Bronbeek eene hoogst nuttige instelling is, zal het nimmer voldoende de lust voor de vrijwillige dienst voor Indië opwekken, want ook de soldaat verlangt naar eenen huiselijken haard.

De behoefte aan militairen voor het Indische leger doet zich meer en meer gevoelen, en toch gaat men voort met eene vasthoudendheid, eene betere zaak waardig, aan militairen zonder certificaat van goed gedrag gepasporteerd, een reëngagement te weigeren. Nog weinige jaren geleden ontsloot men de gevangenissen om het leger voltallig te houden, en ofschoon niemand dezen maatregel konde goedkeuren, vervalt men in een ander uiterste en wenscht men nu slechts engelen tot soldaten. Dat vervallen van het eene uiterste tot het andere, dat halsstarrig mijden van een middenweg, welke in de daad tot het doel zouden leiden, is oorzaak dat er nu eens eb, dan weder vloed plaats vindt.

In 1856 was het Indische leger in eenen toestand, die het noodzakelijk deed oordeelen geheele legioenen, zonder vraag naar papieren van oorsprong, te engageren. Het in 1860 plaats gehad hebbende drama, begonnen te Samarang, afgespeeld te Ambarawa en Djocjacarta, heeft duidelijk en nog bij tijds doen zien, wat men van een dergelijken bandeloozen troep vreemdelingen te verwachten heeft. Met eene aan kleingeestigheid grenzende naauwgezetheid begon men toen tusschen verschillende Europesche volkeren eene zifting te maken, zoo-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

dat ettelijken wel, anderen niet tot de werving werden toegelaten. Een meerdere aanvoer van Afrikanen van St. George del Mina moest nu in de behoefte voorzien. Zij zijn echter even weinig te vertrouwen; reeds vroeger gaven zij blijken van ontevredenheid, van niet even als hunne blanke broeders gekleed en gehuisvest te worden, en was het alleen aan de energieke maatregelen van den destijds kommanderenden officier van het garnizoen te Kedongkebo te danken, dat een oproer onder hen uitgebarsten, spoedig gedempt werd, terwijl men daarenboven hunne militaire deugden op het terrein des oorlogs van tijd tot tijd betwijfeld heeft. Maar men behoeft niet gebrek aan Nederlanders in het Indische leger te hebben, indien men slechts verouderde bepalingen meer naar den geest des tijds wijzigt, hetgeen in het belang der zaak zoo dringend noodzakelijk is. Dan zal er minder gestraft, dan zullen er minder paspoorten zonder certificaat van goed gedrag behoeven uitgereikt te worden. Dan zal het niet alleen uit nooddwang zijn, dat hij die reeds een diensttijd in Indië heeft doorgebragt retourneert, maar zullen langzamerhand liefde voor de dienst en voor Indië drijfveren zijn, welke hem daarheen doen terugkeeren. Men zal daardoor getrouwe en geharde soldaten hebben, en het Vaderland en de koloniën zullen er wel bij varen!

Een oud Indisch Militair.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Bij den Uitgever dezès is mede uitgegeven:

DE POSITIE VAN DEN OFFICIER

VAN HET

NEDERLANDSCH OOST-INDISCHE LEGER

EN DE

WILLEKEUR,

WAARVOOR HIJ BLOOTSTAAT.

DOOR

E. C. SMETS,

Gepensioneerd Onder-Intendant 1ste klasse.

Prijs *f* —,50.

WEDERLEGGING

DER

BROCHURE

GETITELD:

GARNIZOENSRADEN EN KWARTIERMEESTERS BIJ HET INDISCHE LEGER NAAR AANLEIDING ENZ.

DOOR

E. C. SMETS.

Gepensioneerd Onder-Intendant 1ste kl.

Prijs *f* —,50.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL

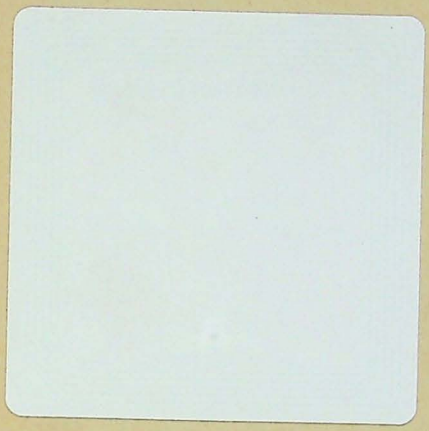

PERPUSTAKAAN NASIONAL